

НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ И ОДГОВОРНОСТ И УЛОГА ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД КАО ОРГАНА СТАРАТЕЉСТВА

Ружица Јелисавац, социјални радник
саветник за социјалну заштиту

Препознавање проблема породичног насиља

Дефиниција насиља у породици

- По стандардима Савета Европе:
- Било који поступак или пропуст почињен у оквиру породице, од стране једног од њених чланова, а који угрожава живот, телесни или психички интегритет, или слободу другог члана исте породице, или који озбиљно угрожава развој њене или његове личности.

Важност дефиниције

- позива нас да мислимо на одговорност за безбедност поред одговорности за поступке који повређују друге;
- препознаје да акти насиља имају психолошки утицај и утицај на односе који се понављају током времена;
- препознаје да акти насиља могу бити прошли и текући;
- препознаје да су акти насиља који би иначе могли бити дефинисани као мање озбиљни, као што су гурање или гуркање, важни у терминима њихових наводних ефеката;
- у дефиницији будућег повређивања имплицитно је препознавање питања моћи и контроле акта насиља

Чињенице о насиљу у породици

- да је пораст насиља у друштву директно повезан са порастом насиља у породици;
- да особа може бити изложена насиљу у породици током целог свог живота, од најранијег детињства до дубоке старости;
- да су најчешће жртве насиља у породици жене, деца и старе особе;
- да насиље у породици обухвата разноврсне радње и понашања, које један члан породице предузима, одн. испољава према другом како би успоставио моћ и контролу и/или задовољио неке своје потребе на штету другог члана;
- да су последице изложености насиљу бројне и битно утичу на ментално здравље оних који су им непосредно изложени, али и оних који га посматрају;
- да је појава насиља у породици резултат интерактивног деловања низа чинилаца, индивидуалних и друштвених, и да "количина" насиља доживљена у детињству доприноси развоју и прибегавању насиљу у међуљудским односима у одраслом добу живота

Како процењујемо постојање насиља

- Готово сваки однос у коме је нарушена равнотежа моћи је потенцијално однос у коме се може испољити насиље моћнијег члана према ономе ко не поседује моћ или има малу моћ.
- Кроз процену динамике односа процењујемо која је страна моћнија у односу; одговорност за насиље је увек на страни моћнијег.
- Особа која има већу моћ у односу има избор да ли ће у односу у/злоупотребити моћ и учинити насиље или неће одабравши друге могућности

Фактори ризика који утичу на породично насиље

Индивидуални фактори ризика

- карактеристике индивидуе које увећавају вероватноћу да она постане жртва насиља или злостављач
- идентификација фактора биолошке и личне историје које појединац уноси у своје понашање.
- импулсивност, злоупотреба супстанци и доживљено лично искуство злостављања или агресије у животној историји, низак образовни ниво, нежељено родитељство, малолетничке трудноће.

Породични фактори ризика

- Најближе социјалне релације, као што је на пример, партнерска релација или односи између родитеља и деце или других чланова породице- увећавају ризик од виктимизације.
- У случајевима породичног насиља свакодневно међусобно живљење и дељење заједничког животног простора са злостављачем увећавају прилике за насилне ситуације.
- Остали породични фактори ризика су: постојање насиља у породицама примарног порекла, патријархалне породичне вредности, заговорници стереотипних мушких и женских улога, учење пасивне женске улоге, учење улоге жртве, учење улоге насилника, економска маргинализација мушкарца и економска зависност жене, дисбаланс у економској моћи

Друштвени фактори ризика

- културалне норме које подржавају насиље као прихватљив начин за решавање конфликта;
- норме које дају приоритет правима родитеља над правима деце и дечје добробити;
- норме које учвршћују доминацију мушкараца над децом и женама;
- норме које подржавају употребу полицијске силе над грађанима;
- норме које подржавају политичке конфликте.
- Шири социјални фактори укључују такође здравствену, образовну, економску и социјалну политику, које одржавају висок ниво економске или социјалне неједнакости између група или друштава.

Уверења која доводе до насилног понашања

- **Друштвена и културолошка уверења** која пропагирају неједнакост у моћи између мушкараца и жена, хијерархију у односима и женину одговорност за однос, брак па и насиље- произилазе из патријархалног модела односа у породици:
- мушкарац треба да буде глава породице
- мушкарци су за жене ауторитет
- жене треба да су послушне и да се покоравају мушком ауторитету
- развод је женин неуспех да очува брак
- насиље је женин неуспех да очува однос

Институционална уверења

- која поткрепљују ставове стручњака да је насиље индивидуални, психолошки или психијатријски проблем што доводи до: маргинализације насилникове одговорности за насиље и окривљавања жртве, а због чега изостаје ефикасна социјална контрола и интервенција тј. насиље се не зауставља.

Лична уверења жртве

- многа од ових културолошких и друштвених уверења жена инкорпорира у свој вредносни систем што утиче на њену личност, функционисање, доживљаје и одлуке. Нпр. осећање кривице, стида је друштвено условљено, као и веровање да је развод, па чак и насиље њен неуспех

Насилникова уверења

- оно што чини окосницу његовог система веровања и што произилази из културолошких и институционалних уверења јесте да мушкарац није одговоран за насиље; жена је одговорна за насиље, а оно је само средство да мушкарац задовољи своје потребе чиме се моралност не доводи у питање; насиље је природно и нормално право мушкарца
- имам права да користим силу да би било како ја хоћу
- имам права да користим силу да би се она променила (урадила нешто, размислила, признала кривицу, поштовала ме...)
- мушкарац има права да контролоше жену а њена дужност је да буде послушна
- мушкарац има права да ставља примедбе жени за оно што она ради
- жене треба да ураде оно што им се каже

Промене које су карактеристичне за већину жртава насиља

- Губитак капацитета за независност
- губитак самопоштовања и позитивног вредновања себе и своје личности
- осећај губитка сопственог идентитета
- промене у опажању ситуације, у начину размишљања
- промене у осећањима
- промене у понашању
- умањена могућност избора и одлучивања
- другачији однос према целокупној реалности

Друге значајне карактеристике

- имају традиционална схватања брака и породице; прихватају стереотипну женску улогу- уверене су да оне не могу да брину о деци и о себи и да мушкарац треба да буде глава породице
- научене су да се понашају послушно, подређено, зависно и несебично имају историју породичног насиља; присуствовале су насиљу оца над мајком или су биле жртве породичног насиља; имају већу толеранцију на насиље
- идеализују или негирају неке назнаке насилништва (нпр. контролу виде као љубав, надају се да ће на неки чаробан начин једног дана бити боље итд.)
- патријархални модел породице порекла са порукама “и ми смо трпеле, можеш и ти”
- верују да су одговорне за бес и насиље које насилник испољава
- пристају на нежељени секс да би одобровољиле партнера
- дуготрајно трпе психичко и физичко насиље и занемарују здравствене потребе
- стиде се својих проблема и све више се затварају у себе

Процеси виктимизације

- Професионалцима је важно да разумеју у којој је фази процеса виктимизације жртва која трпи насиље јер се њена осећања и врста подршке која је потребна жртви разликују се зависно од тога до које је фазе у процесу виктимизације жртва стигла. Процес виктимизације се може поделити у три фазе:
- **Прва фаза:** Жена у првој фази ће ретко када позвати помоћ, и онда када потражи помоћ вероватно ће тражити само информације и наставиће да покуша да сама промени своју ситуацију пре него што ће одлучити да затражи континуирану подршку и стручну помоћ.
- **Друга фаза: Жртва ће и у овој фази тражити само информације**
- Професионалац може пружити помоћ жртви да препозна своја осећања, да се умири и постави циљеве.
- Посебно је важно радити на њеном осећању кривице и појачавати њену позитивну слику о себи.
- Помоћи јој да открије своје снаге и моћи .Дати јој позитивну подршку.
- Помоћи јој у заступању у поступцима са судовима, полицијом итд.

Процеси виктимизације

Трећа фаза-жртви је потребна заштита

- Професионалац би требало да почне са пружањем подршке, охрабривањем и прихватањем жене.
- Обично је потребно много времена да се изгради поверење у овој фази, пошто је жена научила да не верује ни себи ни другима. Она се изоловала од света.
- Када буде почела да вам верује и да добија наду у промену свог живота-биће јој потребан помоћ у структурисању њених поступака
- Помоћ да научи да доноси одлуке и планове захтеваће активну улогу професионалца у почетном заступању жртве
- Заједничко планирање малих задатака у којима жена може успети
- Помоћи јој да почне да позитивно вреднује себе и да реалније процењује озбиљност своје ситуације
- Пружити пуно уверавања

Ставови професионалаца

- Насилник је искључиво одговоран за насилно понашање
- Насиље је избор насилника и он треба да направи избор да га заустави
- Безбедност (сигурност) жртве насиља је приоритет у раду стручних служби
- Заустављање насиља је главни фокус интервенције, а не рад на очувању брака или прекиду брачне заједнице
- Институције су одговорне да предузму мере заштите жртве од насиља
- Све мере интервенције треба да узимају у обзир неједнакост моћи између жртве и насилника

Одговорност стручних радника

- идентификовање проблема насиља у породици и када он није видљив
- поштовање тајности и приватности података жртве насиља
- стварање поверења жртве насиља у институцију
- вођење рачуна о потребама жртве и поштовање процене и ставова жртве
- неговање емпатије у раду са жртвама насиља
- елиминисање сваке пристрасности у третману (посебно у односу на класне, националне, верске, полне разлике, разлике у сексуалној оријентацији, разлике у погледу менталних и физичких специфичности жртве)
- доследност у раду
- поштовање принципа хитности
- добра информисаност
- поштовање и максимално коришћење законских могућности у раду са насиљем у породици
- предузимање свих доступних мера социјалне контроле и инкриминације насиља
- стално преиспитивање стратегија и појединачних мера

Х в а л а

ruzica.jelisavac@gmail.com

+381 (0)65 83 13 064